

5. hét: A szennyezési lánc modell, a környezeti károk kialakulása. A környezetpolitikák típusai. A környezeti szabályozás alapelvei és típusai.

A környezeti folyamatok jellemzői

1. Globalitás

globális problémák ⇒ nemzeti keretek között nem megoldható problémák

2. Komplexitás

A környezeti hatások több tudományág fogalmaival, törvényeivel írhatók le – védekezés is interdiszciplináris.

96

97

3. Hosszú távú hatás

Lassan alakul ki, lassan szűnik meg (kivéve havária)

4. Tendencia jellegű folyamatok

Pl. klíma hatás – nem egyenletes melegedés

5. Károkozó és elszennvedő nem ugyanaz

(forrás-folyamat-nyelő).

6. Időben, térben eltolódhat a hatás

(Csernobil, Fukusíma)

7. Több közegen át terjedhet

(pl. ólom)

8. Egy közegben több típusú szennyező anyag halmozódhat fel

(szinergia hatás)

A szennyezési lánc modell

Igény egy jóléti szolgáltatásra >>>

Terméktervezés >>>

A termék előállítása (**technológia**) >>>

Melléktermék jut a környezetbe (**emisszió**) >>>

Terjedés a környezetben >>>

Koncentráció a környezetben (**kitettség**) >>>

Koncentráció a szervezetben (**dózis**) >>>

Hatás a szervezetre >>>

A hatás gazdasági értéke (**kár**)

98

99

A szennyezési lánc modell példája

- **Igény** >>> mobilitás
- **Termék** >>> gépkocsi
- **Technológia** >>> belső égésű motor
- **Emisszió** >>> szénhidrogén emisszió
- **Terjedés** >>> kipufogógázok terjedése
- **Kitettség** >>> koncentráció a városi levegőben
- **Dózis** >>> szénhidrogének a tüdőben
- **Hatás** >>> asztma
- **Kár** >>> egészségügyi és gazdasági károk

100

Károk típusai (általában)

- Emberi egészségkárosodás
- Társadalmi egészségügyi károk (pl. orvosi költségek)
- A termelésre gyakorolt hatások (pl. munkából való távollét)
- Az épített környezet károsodásai
- A természeti erőforrásokat erő károk

101

A beavatkozás lehetőségei

Igény >>>	várostervezés – közelebbi munkahelyek
Termék >>>	egyéni gépjármű helyett közösségi közl.
Technológia >>>	üzemanyagcellás autók
Emisszió >>>	katalizátor
Terjedés >>>	magasított kipufogócsövek
Kitettség >>>	szénhidrogén-elnyelő növények ültetése
Dózis >>>	gázálarc
Hatás >>>	gyógyszeres kezelés
Kár	kártérítés

102

Környezetpolitikák kapcsolódása a szennyezési lánchoz

Igény >>>	
Termék >>>	szerkezetváltó / megelőző
Technológia >>>	_____
Emisszió >>>	forrásorientált
Terjedés >>>	_____
Kitettség >>>	hatásorientált
Dózis >>>	_____
Hatás >>>	gyógyító
Kár	_____

103

A környezetpolitikák típusai

Környezetpolitika:

a környezetvédelem céljai és a célok megvalósításához szükséges eszközök összessége.

(iránymutató, csökkenti a környezeti kockázatokat, segíti a gazdasági lehetőségeket)

104

1. „Gyógyító” típusú környezetpolitika

- A negatív hatásokat (impacts) igyekszik kezelni.
- Utólagos beavatkozás (már bekövetkeztek a károk).
- Nem tudja az eredeti állapotokat visszaállítani.
- Újratermelődő problémák.
- Drága, költséges.
- A legkevésbé hatékony megoldás.

105

2. Hatásorientált típusú környezetpolitika

- A negatív hatásokat akarja megelőzni (a hatásviselők közeléből kivonni a káros kibocsátókat).
- Immissziót szabályozza (pl. előírásokat tartat be a levegő összetételére vonatkozóan)
- Viszonylag ritka megoldás (inkább az emissziós szabályozás a jellemző, lásd 3. pont)
- Pl. levegőszennyezés ellen: elkerülő utak, zajvédő falak, beépítés korlátozása (átszellőzés érdekében), szmogriadó-tervek

106

3. Forrásorientált környezetpolitika

- Az emissziókat akarja kezelni.
- Kibocsátási határértékek alkalmazása.
- Nem csökken a hulladék össztermege, csak a „cső végére” koncentrálódik („end of pipe” megoldások)
- A legszélesebb körben elterjedt.**
- Pl.: szűrőfilterek, víztisztítók, hangszigetelések

107

4. Megelőző (preventív)/szerkezetváltó környezetpolitika

- A „hajtóerőt” (driving force) akarja befolyásolni.
- Tiszta technológiák ösztönzése.
- Fogyasztás alakítása.
- Célja a fenntartható fejlődés biztosítása

108

„Extenzív” és „intenzív” környezetvédelem

- Extenzív:** a folyamatok negatív következményeit akarja mérsékelni, a termelés folytatásaként jelenik meg.
- Intenzív:** a folyamatokat akarja módosítani, a környezetvédelem a termelési technológia szerves részévé válik.

109

A környezeti szabályozás céljai és formái

A szabályozás **stratégiai feladata:** a gazdaság rövid távú folyamatainak összhangba hozása a környezet hosszú távú érdekeivel

A szabályozás alapvető céljai:

- A természeti tőke fenntartható használatának segítése
- A környezetvédelem **költséghatékony** megvalósítása
- A gazdaság- és társadalometikai szempontok tiszteletben tartása a fenti célok teljesítése során

110

Környezeti szabályozás indokoltsága

- Nem alakul ki a társadalmi optimum automatikusan, ezért szabályozásra van szükség
- Állami beavatkozással vagy/és piaci eszközökkel lehet szabályozni

Pigou versus Coase

- A. C. Pigou (1920): A környezeti externáliák „internalizálhatók” megfelelő mértékű adó kivetésével.
- Ronald Coase (1960): A jól definiált tulajdonjogok megoldják az externáliák problémáját.

111

Szabályozási eszközök főbb típusai

Pigou-i elv szerint:

- Közvetlen előírások (pl. határértékek)
- Gazdasági ösztönzők (pl. adók, díjak)

Coase-i elv szerint:

- A tulajdonjogok (a szennyezési jogosultság) allokálása
- Felelősségi szabályok (kártérítés)

Egyéb:

- Morális képzetés

112

Az állami beavatkozás Pigou-i és Coase-i formája

A Pigou-i elv szerint:

- Az állam feladata a szennyezési optimum kiszámítása, majd ezen optimum érvényesítése valamilyen szabályzóval
- Bizonytalanság a határköltségek meghatározásában

A Coase-i elv szerint:

- Az állam feladata megfelelő intézményi környezet kialakítása a szennyezők és szennyezettek közötti megállapodások elősegítésére

113

Köszönöm a figyelmet!